

प्राशनिक कोड क्र. 10/2676

पृष्ठ क्र. - 01

प्रश्न /त्र / आदर्श उत्तर

परीक्षा का नाम: - पूर्व मध्यमा / उत्तरमध्यमा, खण्ड-प्रथम / द्वितीय

विषय ज्योतिषम्

विषय कोड 1008

माध्यम संस्कृत

कुल प्रश्न 07

समय - 3 घण्टा

पूर्णांक 70

निर्देश

प्रश्न क्रमांक	प्रश्न के लिए अधिकतम अंक
उत्तर-1- उचित विकल्प चित्वा लिखतु ? "क" (I) पराजय; "ख" (II) कुलाकुल गणे "ग" (I) शुभ; "घ" (II) पायसं "ङ" (II) ग्रहस्वामिन; "च" (I) विक्रयमूल्य; - क्रयमूल्य; "द" (I) 2L कर्ण; + आधार; "ज" (II) $2 \times \frac{1}{2} \times \text{लम्बा} \times \text{चौड़ाई}$ "झ" (II) $\frac{1}{2} \times (\text{भुजा})^2$ "अ" (I) $\frac{1}{2} \times \text{आधार} \times \text{लम्बा};$	10x1=10 5x1=5
उत्तर-2- रिक्तस्थान पूरणीयम् ? "क" 18 "ख" 3500 "ग" खेट; "घ" शालाति "ङ" लग्नगे।	5x1=5
उत्तर-3- सत्यं/असत्यं च लिखतु ? (I) सत्यं (II) सत्यं (III) असत्यं (IV) असत्यं (V) असत्यं	5x1=5
उत्तर-4- "अ. ब" वर्गयोः सम्यक्मेलनं करोतु ? "अ" वर्गः "ब" वर्गः (I) दिग् 10 (II) हय 07 (III) आयतस्य विकर्णः $\sqrt{\text{कर्ण}^2 + \text{भुजा}^2}$ (IV) घने फलकानां संख्या 06 (V) वर्ग परिमाणः 4x बाहु;	5x1=5
उत्तर-5- सम्यक् उत्तरतु ? (I) कर्षः $= \sqrt{\text{लं}^2 + \text{आ}^2} = \sqrt{24^2 + 32^2} = \sqrt{576 + 1024} = \sqrt{1600} = 40 \text{ फीट}$ उत्तरः = 40 फीट (II) $\frac{1}{2} \times \text{आधार} \times \text{लम्बा} = \frac{1}{2} \times 6 \times 5 = 15 \text{ पादा; उत्तरः } = 15 \text{ पादा;}$	5x2=10 7x2=14

हस्ताक्षर

प्राशनिक कोड क्र. 10/2676

पृष्ठ क्र. - 02

प्रश्न पत्र / आदर्श उत्तर

परीक्षा का नाम: - पूर्व मध्यमा / उत्तरमध्यमा, खण्ड-प्रथम / द्वितीय

विषय - ज्योतिषम्

विषय कोड 1008

माध्यम - संस्कृत

कुल प्रश्न - 07

समय - 3 घण्टा

पूर्णांक - 70

निर्देश

प्रश्न क्रमांक	प्रश्न के लिए अधिकतम अंक
उत्तर-5: (III) पृथक्-पृथक् भवति । (IV) दीर्घता = $\frac{\text{क्षेत्रफल}}{\text{विस्तार}} = \frac{360}{18} = 20$ पादाः उत्तर = 20 पादाः (पिष्ट) (V) कर्णः = $\frac{2 \times \text{क्षेत्रफल}}{\text{लम्बायोर्योः}} = \frac{2 \times 24000}{185+55} = \frac{2 \times 24000}{240} = 200$ गजः उत्तर = 200 गजः इति ।	
उत्तर-6- लघुत्तरीयाः प्रश्नाः 3 (I) स्युर्धर्मे दक्षपुष्पोरगवसुजलय द्वौ मन्त्रौ चार्थे । याम्या जाघ्रीन्द्रवर्णादिति पितृपवनोऽन्ययो भागिकामे ॥ वह्नीर्द्राक्षुर्धर्मचित्रा निर्जलि विधिभगाख्यामिन्मौक्षेऽथ रोहि- त्यर्धम्णाऽप्येन्दु विप्रवर्तितमश्रदिनकरर्क्षोपि पचयादेराह ॥ (II) आश्विनी, पुष्य, आश्लेषा, धनिष्ठा, शतभिषा, विशाखा, अनुराधा एतानि धर्मभानि सन्ति । भरणी, पूर्वाभाद्रपद, ज्येष्ठा, श्रवण, पुनर्वसु मघा, स्वाती, एतानि अर्धभानि सन्ति । कृत्तिका, आर्द्रा, उत्तराभाद्रपद, चित्रा, मूल, आश्लेषा, तथा च पूर्वाफाल्गुनी, एतानि कामभानि सन्ति । रोहिणी, उत्तराफाल्गुनी, पूर्वाषाढा, मृगशिरा, उत्तराषाढा, रेवती, हस्त, एतानि मोक्षभानि सन्ति । (III) दिग्द्वारभे लग्न गते प्रशस्ता, यात्रार्थदात्री, जयकारिणी च । हानिं, विनाशं, रिपुते भयञ्च कुर्यात् तथा दिक्प्रतिलोमलग्ने ॥ दिग्द्वारभे लग्न गते सति यात्रा प्रशस्ता, एवञ्च यात्रा अर्थदात्री, जयकारिणी च भवेत् । तथा दिक्प्रतिलोमलग्ने यात्रा हानिं, विनाशं, रिपुतः भयं, च कुर्यात् ।	5 x 3 = 15

हस्ताक्षर

(P.T.O.)

उत्तर-5- (III) पृथक्-पृथक् भवति ।
(IV) दीर्घता = $\frac{\text{क्षेत्रफल}}{\text{विस्तार}} = \frac{360}{18} = 20$ पादाः उत्तर = 20 पादाः (पिष्ट)
(V) कर्णः = $\frac{2 \times \text{क्षेत्रफल}}{\text{लम्बायोर्योः}} = \frac{2 \times 24000}{185+55} = \frac{2 \times 24000}{240} = 200$ गजः
उत्तर = 200 गजः इति ।
उत्तर-6- लघुत्तरीयाः प्रश्नाः 3
(I) स्युर्धर्मे दक्षपुष्पोरगवसुजलय द्वौ मन्त्रौ चार्थे ।
याम्या जाघ्रीन्द्रवर्णादिति पितृपवनोऽन्ययो भागिकामे ॥
वह्नीर्द्राक्षुर्धर्मचित्रा निर्जलि विधिभगाख्यामिन्मौक्षेऽथ रोहि-
त्यर्धम्णाऽप्येन्दु विप्रवर्तितमश्रदिनकरर्क्षोपि पचयादेराह ॥
(II) आश्विनी, पुष्य, आश्लेषा, धनिष्ठा, शतभिषा, विशाखा, अनुराधा
एतानि धर्मभानि सन्ति । भरणी, पूर्वाभाद्रपद, ज्येष्ठा, श्रवण, पुनर्वसु
मघा, स्वाती, एतानि अर्धभानि सन्ति । कृत्तिका, आर्द्रा, उत्तराभाद्रपद,
चित्रा, मूल, आश्लेषा, तथा च पूर्वाफाल्गुनी, एतानि कामभानि
सन्ति । रोहिणी, उत्तराफाल्गुनी, पूर्वाषाढा, मृगशिरा, उत्तराषाढा,
रेवती, हस्त, एतानि मोक्षभानि सन्ति ।
(III) दिग्द्वारभे लग्न गते प्रशस्ता, यात्रार्थदात्री, जयकारिणी च ।
हानिं, विनाशं, रिपुते भयञ्च कुर्यात् तथा दिक्प्रतिलोमलग्ने ॥
दिग्द्वारभे लग्न गते सति यात्रा प्रशस्ता, एवञ्च यात्रा
अर्थदात्री, जयकारिणी च भवेत् । तथा दिक्प्रतिलोमलग्ने
यात्रा हानिं, विनाशं, रिपुतः भयं, च कुर्यात् ।

प्राशनिक कोड 10/2676

पृष्ठ क्र. 03

प्रश्न क्र. / आदर्श उत्तर

परीक्षा का नाम पूर्व मध्याह्न / उत्तरमध्याह्न, खण्ड-प्रथम / द्वितीय

विषय ज्योतिषम्

विषय कोड 1008

माध्यम संस्कृत

कुल प्रश्न 07

पूर्णांक 70

समय-3 घण्टा

निर्देश

प्रश्न के लिए
अधिकतम अंक

उत्तर-6-(III) आद्ये अपशकुने स्थित्वा, प्राणानेकादश ब्रजेत् ।

द्वितीये षोडश प्राणास्तृतीये न क्वचित् ब्रजेत् ॥

आद्ये अपशकुने एकादश प्राणान् स्थित्वा, द्वितीये षोडश प्राणान् स्थित्वा ब्रजेत्, तृतीये अपशकुने क्वचिदपि न ब्रजेत् ।

(IV) भौमार्क रिक्तामाद्युने चरेनेऽङ्गे विपञ्चके ।

व्यष्टान्त्वष्टैः शुभैर्गेहाश्मभस्त्र्यायारिगैः ॥

भौम, रवि, रिक्ता, अमावस्या, प्रहिषद् तिवो, चरत्नगर्ग,

पञ्चक नक्षत्रं विहाय, एवं च शुभैः व्यष्टान्त्वष्टैः,

खलैः आयारिगैः गेहाश्मभः शुभैः स्युः ।

(V) रात्रौ मांसादि संयुक्तं भक्तं भूमौ निधाय च ।

किमद्दूरे ततो स्थित्वा तच्छब्दं परिचिन्तयेत् ॥

वास भूमौ मांसादि संयुक्तं भक्तं रात्रौ निधाय, ततः

किमद्दूरे स्थित्वा तत् शब्दं परिचिन्तयेत् ॥

उत्तर-7-दीर्घोत्तरीयाः प्रश्नाः 3

5x4=20 4x4=16

(I) गोसिंह नक्र मिथुनं निवसेन्न मध्ये,

ग्रामस्य पूर्व ककुभोऽलिशबाहुनाश्च ।

कर्को धनुस्तुलभमेव घटाश्च तद्वद्,

वर्गाः स्वपञ्चमपरा बलिगः स्युरैन्द्रयाः ॥

गोसिंह नक्र मिथुनं ग्रामस्य मध्ये न निवसेत् । पुनः अलिशबाहुनाः

कर्कः धनुस्तुलभमेव घटाः क्रमशः पूर्वतः, अष्टासुदिशु न निवसेयुः,

पुनः स्वपञ्चमपराः वर्गाः ऐन्द्रयाः पूर्वतः क्रमशः बलिगः स्युः ।

हस्ताक्षर

(P.T.O.)

परीक्षा कोड 10/2676

पृष्ठ क्र. 04

प्रश्न 1/ आदर्श उत्तर

परीक्षा का नाम:— पूर्ण मध्यमा / उत्तरमध्यमा, खण्ड-प्रथम / द्वितीय

विषय ज्योतिषम्

विषय कोड 1008

माध्यम संस्कृत

कुल प्रश्न 07

समय—3 घण्टा

पूर्णांक 70

निर्देश

- उत्तर-1(1) शुक्लमृत्ना-च या श्रमिः, ब्राह्मणी सा प्रकीर्तिता ।
 शत्रिया रक्तमृत्ना-च हरिद वैश्या प्रकीर्तिता ॥
 कृष्णा श्रमिर्भवेच्छूद्रा-चतुर्था श्रमिः प्रकीर्तिता ।
 श्वेत शस्त्रा द्विलेखाणां रक्त श्रमिर्महीभुजम् ॥
 विशां पीता-च शूद्राणां कृष्णाऽन्येषां विमिश्रिता ।
 श्वेत वर्णा श्रमिः ब्राह्मणी, रक्त वर्णा शत्रिया श्रमिः हरिद
 वर्णा श्रमिः वैश्या एवं-च कृष्णा श्रमिः शूद्रा भवेत् । अनेन
 प्रकीर्ण-चतुर्था श्रमिः प्रकीर्तिता । श्वेत वर्णा द्विलेखाणां
 रक्त वर्णा महीभुजां पीत वर्णा विशां, कृष्ण वर्णा शूद्राणां
 तथा-च मिश्रित वर्णा अन्येषां शुभम् भवति ।
 (11) सूर्या द्वाद्युगमैः शिरस्यथफलं लक्ष्मीस्ततः कोणभै-
 र्नागैरुक्तसंज्ञैः गजमैः शाखासु सौख्यं भवेत् ।
 देहलयां गुणभैर्गृहिर्गृहफलमध्याह्न्यैर्वेदभैः,
 सौख्यं चक्रमिदं विलोक्य सुविद्या दारं विधेयं शुभम् ॥
 अप्य दार-चक्रम (स्वर्ग-नक्षत्रात्)

सूर्यनक्षत्रात् नक्षत्राणां संख्या	4	8	8	3	4
शुभं/अशुभं	शुभं	अशुभं	शुभं	अशुभं	शुभं
स्थानं	शिरसि	कोणे	शाखायां	देहलयां	मध्यभागे
फलं	श्रीलक्ष्मी प्राप्तिः	उत्तमः सुखं	सुखं	युष्मत्ति मरणं	सुखं

- (1V) समानान्तर पक्षयोः योगः 2 क्षेत्रफलं = $\frac{2 \times 176}{11}$ फीट =
 32 फीट । $\therefore$ उर्ध्वता उभयपक्षयोः भेदः = 4
 $\therefore$ दीर्घभुजा = $\frac{32+4}{2} = 18$ फीट दीर्घभुजा
 तथा-च लघुभुजा = $\frac{32-4}{2} = 14$ फीट लघुभुजा
 उत्तरं- 18 फीट दीर्घभुजा, 14 फीट लघुभुजा इति ।

(P.T.O)

प्राशिनक कोड क्र. 10/2676.

परीक्षा का नाम:—पूर्व मध्यमा / उत्तरमध्यमा, खण्ड-प्रथम / द्वितीय

विषय ज्योतिषम्

विषय कोड 1008

पृष्ठ क्र. ०५-

प्रश्न पत्र / आदर्श उत्तर

कुल प्रश्न . 07

समय—3 घण्टा

माध्यम संस्कृत

पृष्ठांक 70

निर्देश

$S \times 125$ प्रश्न के लिए
अधिकतम अंक

उत्तर- (क) ∴ इति — । एकरस्य भ्राजस्य भवति ।

ii) 6250 रु. — $\frac{6250}{5}$ एकरस्य भूराजस्व अविष्यति।
= 1250 एकरः इति।

क्षेत्रफल 1250 / 1250 x 4840 वर्ग गज;
प्रचाप क्षेत्रफल

वृत्ताकार क्षेत्राच्या त्रि = $\sqrt{\text{क्षे.फ.}}$

$$\sqrt{\frac{1250 \times 4840 \times 7}{22}} = \sqrt{\frac{1250 \times 220 \times 7}{1}} = \sqrt{25 \times 100 \times 5 \times 22 \times 7} =$$

$5 \times 10 \sqrt{770} \text{ गज} = 50 \sqrt{770} \text{ गज} \because 1000 = 10 \sqrt{770} \text{ गज}$

इति उत्तरं ।

3. एवा

वास्तुशास्त्रस्य १४ प्रवर्तकाः सन्ति । अग्नेः शुद्धिः अशुद्धिः च
अवलोक्यते । जनानां निवासार्थं शुभाशुभकुरवोरस्य चयनं क्रियते ।
दात्रस्य लेखनानुसारं मल्योपवनं च तर्चयते ।

7

हस